

การสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้า ในวิชาชีพของนักกายภาพบำบัดในสถานพยาบาล กระทรวงสาธารณสุข ประเทศไทย

วิชรินทร์ ทายะติ* :§

สันติภาพ พึ่งอำ† :§

มณฑิชา ม่วงเงิน‡ :§

ผู้รับผิดชอบบทความ: วิชรินทร์ ทายะติ

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงสำรวจนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างตำแหน่งและเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพของนักกายภาพบำบัดในสถานพยาบาลภาครัฐ กระทรวงสาธารณสุข ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความรู้ความเข้าใจ และสำรวจอุปสรรคต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถามออนไลน์ จากกลุ่มตัวอย่างนักกายภาพบำบัด 534 คน ซึ่งได้มาจากการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิตามภูมิภาคและขนาดโรงพยาบาล ผลการวิจัยพบว่า ความรู้ความเข้าใจด้านโครงสร้างตำแหน่งและเส้นทางความก้าวหน้ามีคะแนนเฉลี่ย 3.12 ± 0.78 (คะแนนเต็ม 5 คะแนน) และด้านการจัดทำผลงานวิชาการมีคะแนนเฉลี่ย 2.83 ± 0.84 ซึ่งอยู่ในระดับปานกลาง การวิเคราะห์ความสัมพันธ์พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลทุกด้านมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมากกับระดับความรู้ความเข้าใจ โดยพบความสัมพันธ์ที่มีนัยสำคัญทางสถิติระหว่างประสบการณ์การทำงานกับความรู้ความเข้าใจ ด้านคุณสมบัติเฉพาะและเส้นทางความก้าวหน้า ($r_s = -0.0991$, $p < 0.05$) และระหว่างตำแหน่งงานกับความรู้ความเข้าใจด้านการเขียนผลงานวิชาการ ($r_s = 0.0867$, $p < 0.05$) อุปสรรคสำคัญที่พบ ได้แก่ โครงสร้างและระบบการบริหารงาน ภาระงานและการจัดการเวลา และความรู้และทักษะในการทำผลงานวิชาการ ผลการวิจัยนี้สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาระบบสนับสนุนที่เข้มแข็ง การปรับสมดุลภาระงาน และการเสริมสร้างทักษะด้านวิชาการเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัดอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ: เส้นทางความก้าวหน้าทางวิชาชีพ, ข้าราชการ, กระทรวงสาธารณสุข, การพัฒนาวิชาชีพ

* กลุ่มงานเวชกรรมฟื้นฟู โรงพยาบาลตรัง

† โรงพยาบาลวังน้ำเขียว

‡ สถาบันสิรินธรเพื่อการฟื้นฟูสมรรถภาพทางการแพทย์แห่งชาติ

§ คณะอนุกรรมการส่งเสริมสมรรถนะเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัดในสถานพยาบาลภาครัฐ สภากายภาพบำบัด

Received 14 October 2024; Revised 23 December 2024; Accepted 12 March 2025

Suggested citation: Tayati W, Pueng-am S, Muang-ngoen M. A survey on knowledge and understanding of career advancement among physical therapists in Ministry of Public Health's hospitals, Thailand. Journal of Health Systems Research 2025;19(1):66-76. วิชรินทร์ ทายะติ, สันติภาพ พึ่งอำ, มณฑิชา ม่วงเงิน. การสำรวจความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าในวิชาชีพของนักกายภาพบำบัดในสถานพยาบาลกระทรวงสาธารณสุข ประเทศไทย. วารสารวิจัยระบบสาธารณสุข 2568;19(1):66-76.

A Survey on Knowledge and Understanding of Career Advancement among Physical Therapists in Ministry of Public Health's Hospitals, Thailand

Watcharin Tayati^{*§}, Santipap Pueng-am^{†§}, Monticha Muang-ngoen^{‡§}

^{*} Department of Rehabilitation Medicine, Trang Hospital

[†] Wang Nam Khiao Hospital

[‡] Sirindhorn National Medical Rehabilitation Institute

[§] Subcommittee on Competency Promotion for Career Advancement of Physical Therapists in Public Hospitals, Physical Therapy Council

Corresponding author: Watcharin Tayati, watcharin.vrt@gmail.com

Abstract

This survey research aimed to examine knowledge and understanding of position structure and career paths among physical therapists in public hospitals under the Ministry of Public Health, Thailand; to study relationships between personal factors and levels of knowledge and understanding; and to identify barriers to career advancement. Data were collected using an online questionnaire from 534 physical therapists, selected through stratified random sampling by region and hospital size. Results showed moderate levels of knowledge and understanding in both position structure and career paths (mean 3.12 ± 0.78 out of full score 5) and academic work production (mean 2.83 ± 0.84). Correlation analysis revealed significant but very low relationships between work experience and understanding of position qualifications and career paths ($r_s = -0.0991$, $p < 0.05$), and between current position and understanding of academic writing ($r_s = 0.0867$, $p < 0.05$). Major barriers identified included organizational structure and management systems, workload and time management, and knowledge and skills in academic work production. These findings can serve as foundational data for developing robust support systems, adjusting workload balance, and enhancing academic skills to promote sustainable career advancement in physical therapy profession.

Keywords: career path, government officer, health ministry, professional development

ภูมิหลังและเหตุผล

วิชาชีพกายภาพบำบัดมีบทบาทสำคัญในการดูแลฟื้นฟู และส่งเสริมสุขภาพของประชาชน โดยนักกายภาพบำบัดจำเป็นต้องมีความรู้ ทักษะ และความชำนาญในการให้บริการทางกายภาพบำบัด รวมถึงการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้ทันต่อความก้าวหน้าทางวิชาการและเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป⁽¹⁾ การส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้นักกายภาพบำบัดสามารถพัฒนาศักยภาพและมีความมั่นคง

ในการทำงาน อันจะส่งผลต่อคุณภาพการให้บริการแก่ผู้ป่วยและประชาชนในที่สุด⁽²⁾

อย่างไรก็ตาม การเลื่อนระดับตำแหน่งและความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัดนั้นมีหลักเกณฑ์และขั้นตอนที่ค่อนข้างซับซ้อน ทั้งในแง่ของโครงสร้างตำแหน่งระยะเวลาการดำรงตำแหน่ง คุณสมบัติเฉพาะ ตลอดจนการจัดทำผลงานทางวิชาการเพื่อประกอบการพิจารณา⁽³⁾ ซึ่งนักกายภาพบำบัดจำเป็นต้องมีความรู้ความเข้าใจในเกณฑ์และกระบวนการต่างๆ เหล่านี้เป็นอย่างดี เพื่อวางแผน

พัฒนาตนเองและจัดเตรียมผลงานให้เหมาะสม

จากการทบทวนวรรณกรรม แม้ยังไม่มีการศึกษาที่เฉพาะเจาะจงเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจด้านความก้าวหน้าในวิชาชีพของนักกายภาพบำบัดในประเทศไทย แต่มีการศึกษาในวิชาชีพที่เกี่ยวข้อง เช่น การศึกษาของ Maslow⁽⁴⁾ ที่พบว่าความก้าวหน้าในอาชีพเป็นปัจจัยสำคัญต่อแรงจูงใจในการทำงาน และการศึกษาของ Halcomb และคณะ⁽⁵⁾ ที่พบว่าโอกาสในการพัฒนาวิชาชีพมีผลต่อความพึงพอใจในงานและการคงอยู่ในวิชาชีพของบุคลากรสุขภาพ

ด้วยเหตุนี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีการศึกษาสำรวจระดับความรู้ความเข้าใจของนักกายภาพบำบัดในปัจจุบันเกี่ยวกับเรื่องโครงสร้างตำแหน่ง เส้นทางความก้าวหน้า และการจัดทำผลงานวิชาการ เพื่อจะได้ทราบข้อมูลพื้นฐานที่เป็นสถานการณ์ปัจจุบัน รวมทั้งช่องว่างของความรู้ที่ยังขาดอยู่ อันจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางในการพัฒนาองค์ความรู้ สร้างความตระหนัก และส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้อง ซึ่งจะช่วยกระตุ้นและสนับสนุนให้นักกายภาพบำบัดเกิดความมั่นใจและพร้อมที่จะเข้าสู่กระบวนการประเมินเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่งได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างตำแหน่ง เส้นทางความก้าวหน้า และการจัดทำผลงานวิชาการเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัดของนักกายภาพบำบัดในสถานพยาบาลภาครัฐ กระทรวงสาธารณสุข
2. ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และระดับตำแหน่งงาน) กับระดับความรู้ความเข้าใจด้านโครงสร้างตำแหน่ง เส้นทางความก้าวหน้า และการจัดทำผลงานวิชาการ
3. ศึกษาปัจจัยที่เป็นอุปสรรคและข้อเสนอแนะเพื่อส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัด

ระเบียบวิธีศึกษา

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (survey research)

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรในการศึกษาคั้งนี้คือ นักกายภาพบำบัดที่ปฏิบัติงานในสถานพยาบาลภาครัฐ สังกัดกระทรวงสาธารณสุข ทั่วประเทศ คำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตร Taro Yamane⁽⁶⁾ ที่ระดับความเชื่อมั่น 95% จากประชากรนักกายภาพบำบัดในสถานพยาบาลภาครัฐทั่วประเทศ จำนวน 3,653 คน⁽⁷⁾ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่างขั้นต่ำ 361 คน และเพิ่มขนาดตัวอย่างอีก 20% เพื่อป้องกันการสูญหาย รวมเป็น 434 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) โดยแบ่งเป็น 4 ชั้นภูมิตามภูมิภาค (เหนือ กลาง ตะวันออกเฉียงเหนือ และใต้) และ 3 ชั้นภูมิตามขนาดโรงพยาบาล (โรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน) จากนั้นทำการสุ่มแบบมีระบบตามสัดส่วนของประชากรในแต่ละชั้นภูมิ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบสอบถามออนไลน์ที่พัฒนาตามกรอบแนวคิดของ Dessler⁽⁸⁾ และผ่านการตรวจสอบจากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และจัดทำในรูปแบบ Google Forms ประกอบด้วย 4 ส่วน ดังนี้:

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม (5 ข้อ)
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างตำแหน่งและเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพ (7 ข้อ) โดยแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (5-point Likert scale) ที่วัดการรับรู้เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ตอบ
3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดทำผลงานวิชาการ (3 ข้อ) โดยแบบสอบถามเป็นมาตราส่วนประมาณ

ค่า 5 ระดับ (5-point Likert scale) ที่วัดการรับรู้เกี่ยวกับระดับความรู้ความเข้าใจของผู้ตอบ

4. ความคิดเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับอุปสรรคและข้อเสนอแนะ (2 ข้อ)

นิยามสำคัญ

“ความรู้” หมายถึง ความสามารถในการจดจำเนื้อหาข้อเท็จจริงต่างๆ ที่ได้รับการเรียนรู้⁽⁹⁾

“ความเข้าใจ” หมายถึง ความสามารถในการแปลความ ตีความ อธิบาย หรือสรุปใจความจากสิ่งที่ได้เรียนรู้มา⁽¹⁰⁾

โดยแบบสอบถามได้ผ่านการตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ 3 ท่าน และทดสอบความเที่ยง (reliability) โดยมีค่าดัชนีความสอดคล้อง (index of item objective congruence, IOC) เท่ากับ 0.93

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการส่งแบบสอบถามออนไลน์ให้แก่กลุ่มตัวอย่าง ผ่านทาง social media ต่างๆ โดยอธิบายวัตถุประสงค์ของการศึกษา การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมวิจัย และขอความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 3 เดือน (เมษายน-มิถุนายน 2567)

การวิเคราะห์ข้อมูล

ใช้สถิติเชิงพรรณนาในการอธิบายข้อมูลลักษณะกลุ่มตัวอย่าง และวิเคราะห์ความสัมพันธ์โดยใช้สถิติสหสัมพันธ์แบบสเปียร์แมน (Spearman's rank correlation)

กำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 โดยวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างคะแนนความรู้ความเข้าใจ (มาตราส่วน 1-5) กับตัวแปรลักษณะกลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจัดเป็นกลุ่ม (อายุ แบ่งเป็น 4 กลุ่ม, ประสบการณ์ทำงาน แบ่งเป็น 3 กลุ่ม, ระดับการศึกษา แบ่งเป็น 2 กลุ่ม, และตำแหน่งงาน แบ่งเป็น 5 กลุ่ม) วิเคราะห์ประเด็นเนื้อหาของคำถามปลายเปิดเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพโดยใช้วิธีการวิเคราะห์แก่นสาระ (thematic analysis)

การพิทักษ์สิทธิผู้เข้าร่วมการวิจัย

โครงการวิจัยนี้ได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ของโรงพยาบาลตรัง (เลขที่โครงการ ID 021/05-2567) โดยสอดคล้องกับแนวปฏิบัติสากลของสภาการศึกษา และสามารถตัดสินใจเข้าร่วมการวิจัยโดยสมัครใจ ข้อมูลทั้งหมดถูกเก็บเป็นความลับและนำเสนอในภาพรวมเท่านั้น การดำเนินการวิจัยทุกขั้นตอนคำนึงถึงหลักจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ เพื่อให้มั่นใจว่าสิทธิและความปลอดภัยของผู้เข้าร่วมวิจัยได้รับการคุ้มครองอย่างเหมาะสม

ผลการศึกษา

จากการสำรวจกลุ่มตัวอย่างนักกายภาพบำบัด จำนวน 534 คน (ตารางที่ 1) พบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี (ร้อยละ 51.7) อายุเฉลี่ย 37.40 ± 7.65 ปี ส่วนใหญ่มีประสบการณ์ในการทำงาน 11-20 ปี (ร้อยละ 42.7) เฉลี่ย 13.86 ± 7.57 ปี ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับปริญญาตรี (ร้อยละ 83.0) และดำรงตำแหน่งนักกายภาพบำบัดชำนาญการ (ร้อยละ 57.7)

ตารางที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานทั่วไปของผู้เข้าร่วมวิจัย (จำนวน 534)

ข้อมูลทั่วไป	กลุ่ม	จำนวน	ร้อยละ
1. อายุ	1. น้อยกว่า 30 ปี	101	18.9
	2. 31-40 ปี	276	51.7
	3. 41-50 ปี	118	22.1
	4. มากกว่า 50 ปี	39	7.3
ค่าเฉลี่ย±ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	37.40 ± 7.65		
ต่ำสุด-สูงสุด (ปี)	21-57		
2. ประสบการณ์ทำงาน	1. 0-10 ปี	205	38.4
	2. 11-20 ปี	228	42.7
	มากกว่า 20 ปี	101	18.9
ค่าเฉลี่ย ± ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	13.86 ± 7.57		
ต่ำสุด-สูงสุด (ปี)	0.5-35		
3. ระดับการศึกษาสูงสุด	1. ปริญญาตรี	443	83.0
	2. สูงกว่าปริญญาตรี	91	17.0
4. ตำแหน่งปัจจุบัน	1. นักกายภาพบำบัด	59	11.1
	2. นักกายภาพบำบัดปฏิบัติการ	149	27.9
	3. นักกายภาพบำบัดชำนาญการ	308	57.7
	4. นักกายภาพบำบัดชำนาญการพิเศษ	14	2.6
	5. นักกายภาพบำบัดเชี่ยวชาญ	4	0.8
5. หน่วยงานที่สังกัด	สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข	505	94.6
	กรมการแพทย์	18	3.4
	กรมควบคุมโรค	4	0.8
	กรมสุขภาพจิต	3	0.6
	กรมอนามัย	4	0.8

ผลการวิเคราะห์ระดับความรู้ความเข้าใจ (ตารางที่ 2) พบว่าด้านโครงสร้างตำแหน่งและเส้นทางความก้าวหน้า ค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (3.12 ± 0.78) โดยมีความรู้ความเข้าใจสูงสุดในเรื่องหน้าที่ความรับผิดชอบของ

ตำแหน่งในระดับต่างๆ (3.37 ± 0.88) และต่ำสุดในเรื่องเกณฑ์การประเมินเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่ง (2.91 ± 0.92) ส่วนด้านการจัดทำผลงานวิชาการค่าเฉลี่ยรวมอยู่ในระดับปานกลาง (2.83 ± 0.84)

ตารางที่ 2 ระดับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างตำแหน่ง เส้นทางความก้าวหน้า และการจัดทำผลงานวิชาการเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัดของนักกายภาพบำบัดในสถานพยาบาลภาครัฐ กระทรวงสาธารณสุข (จำนวน 534 คน)

ตัวแปร	ค่าเฉลี่ย \pm ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน	การแปลผล*
ด้านโครงสร้างตำแหน่งและเส้นทางความก้าวหน้า	3.12 \pm 0.78	ระดับปานกลาง
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างตำแหน่งนักกายภาพบำบัดในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข	3.25 \pm 0.85	ระดับปานกลาง
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งในระดับต่างๆ ของนักกายภาพบำบัด	3.37 \pm 0.88	ระดับปานกลาง
3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งในระดับต่างๆ ของนักกายภาพบำบัด	3.11 \pm 0.89	ระดับปานกลาง
4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานกายภาพบำบัด	3.11 \pm 0.89	ระดับปานกลาง
5. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งขั้นต่ำในแต่ละระดับเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่ง	3.13 \pm 0.92	ระดับปานกลาง
6. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการขอประเมินเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่ง	2.99 \pm 0.92	ระดับปานกลาง
7. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่ง	2.91 \pm 0.92	ระดับปานกลาง
ด้านการจัดทำผลงานวิชาการเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัด	2.83 \pm 0.84	ระดับปานกลาง
8. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทผลงานวิชาการที่ใช้ประกอบการขอเลื่อนระดับตำแหน่ง	2.87 \pm 0.88	ระดับปานกลาง
9. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของผลงานวิชาการแต่ละประเภทที่ใช้ประกอบการขอเลื่อนระดับตำแหน่ง	2.82 \pm 0.88	ระดับปานกลาง
10. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนผลงานวิชาการ	2.81 \pm 0.89	ระดับปานกลาง

หมายเหตุ * เกณฑ์การแปลผล⁽¹¹⁾: 4.21-5.00 = มากที่สุด, 3.41-4.20 = มาก, 2.61-3.40 = ปานกลาง, 1.81-2.60 = น้อย, 1.00-1.80 = น้อยที่สุด

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ (ตารางที่ 3) ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคล (อายุ ประสบการณ์ทำงาน ระดับการศึกษา และตำแหน่งงาน) กับระดับความรู้ความเข้าใจด้านโครงสร้างตำแหน่งและเส้นทางความก้าวหน้าในภาพรวม พบว่ามีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แต่เมื่อทำการวิเคราะห์แยกตามรายข้อพบว่า ประสบการณ์ทำงาน มีความสัมพันธ์เชิงลบกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งในระดับต่างๆ

ของนักกายภาพบำบัด ($r_s = -0.0991$) และความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานกายภาพบำบัด ($r_s = -0.0991$) โดยมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < 0.05$) แต่ความสัมพันธ์อยู่ในระดับต่ำมาก

ส่วนระดับความรู้ความเข้าใจด้านการจัดทำผลงานวิชาการ ในภาพรวมพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กันอย่างไม่มีความสำคัญทางสถิติ ($p > 0.05$) แต่เมื่อทำการ

วิเคราะห์แยกตามรายชื่อพบว่า มีเพียงปัจจัยตำแหน่งงานเท่านั้นที่มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนผลงานวิชาการ อย่างมีนัยสำคัญ

ทางสถิติ ($r_s = 0.0867, p < 0.05$) แต่ความสัมพันธ์ยังคงอยู่ในระดับต่ำมากเช่นกัน

ตารางที่ 3 ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยด้านอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์การทำงาน และระดับตำแหน่งงาน กับระดับความรู้ความเข้าใจด้านโครงสร้างตำแหน่ง เส้นทางความก้าวหน้า และการจัดทำผลงานวิชาการเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัดของนักกายภาพบำบัดในสถานพยาบาลภาครัฐ กระทรวงสาธารณสุข และแยกตามรายชื่อ (จำนวน 534 คน)

ตัวแปร	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ (r_s) [†]			
	อายุ	ระดับการศึกษา	ประสบการณ์การทำงาน	ตำแหน่งงาน
ความรู้ความเข้าใจด้านโครงสร้างตำแหน่งและเส้นทางความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัด	-0.0555	0.0578	-0.0411	-0.0114
1. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างตำแหน่งนักกายภาพบำบัดในสังกัดกระทรวงสาธารณสุข	-0.0239	0.0758	-0.0400	0.0114
2. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหน้าที่ความรับผิดชอบของตำแหน่งในระดับต่างๆ ของนักกายภาพบำบัด	0.0152	0.0617	-0.0007	0.0382
3. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคุณสมบัติเฉพาะสำหรับตำแหน่งในระดับต่างๆ ของนักกายภาพบำบัด	-0.0601	0.0211	-0.0991*	-0.0571
4. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเส้นทางความก้าวหน้าในสายงานกายภาพบำบัด	-0.0601	0.0211	-0.0991*	-0.0571
5. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระยะเวลาการดำรงตำแหน่งขั้นต่ำในแต่ละระดับเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่ง	-0.0024	0.0165	-0.0302	0.0023
6. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับขั้นตอนและกระบวนการขอประเมินเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่ง	0.0155	0.0339	-0.0127	-0.0262
7. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินเพื่อเลื่อนระดับตำแหน่ง	0.0300	0.0638	-0.0056	0.0029
ความรู้ความเข้าใจด้านการจัดทำผลงานวิชาการเพื่อความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัด	0.0212	0.0450	0.0555	0.0737
8. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับประเภทผลงานวิชาการที่ใช้ประกอบการขอเลื่อนระดับตำแหน่ง	0.0292	0.0036	0.0272	0.0342
9. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะของผลงานวิชาการแต่ละประเภทที่ใช้ประกอบการขอเลื่อนระดับตำแหน่ง	0.0636	0.0795	0.0562	0.0753
10. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบการเขียนผลงานวิชาการ	0.0668	0.0487	0.0663	0.0867*

[†] ระดับความสัมพันธ์⁽¹²⁾: $r_s = 0.00-0.30$ หมายถึง ต่ำมาก, $r_s = 0.31-0.50$ หมายถึง ต่ำ, $r_s = 0.51-0.70$ หมายถึง ปานกลาง, $r_s = 0.71-0.90$ หมายถึง สูง, $r_s = 0.91-1.00$ หมายถึง สูงมาก

* Spearman's rank correlation coefficient ที่ p -value < 0.05

ตารางที่ 4 จำนวนความถี่ของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัด (333 ครั้ง)

ปัจจัยหลัก	ปัจจัยย่อย	จำนวนความถี่ (ครั้ง)
1. โครงสร้างและระบบการบริหารงาน	- กรอบอัตรากำลังและตำแหน่งที่จำกัด - การไม่แยกเป็นกลุ่มงานกายภาพบำบัด - ระบบการประเมินผลงาน - ข้อจำกัดในการเลื่อนตำแหน่ง	78
2. ภาระงานและการจัดการเวลา	- ปริมาณงานบริการที่มาก - การทำงานหลายบทบาท - ไม่มีเวลาทำผลงานวิชาการ	52
3. ความรู้และทักษะในการทำผลงานวิชาการ	- ขาดความรู้ในการทำวิจัย - ไม่เข้าใจกระบวนการเขียนผลงาน - ขาดทักษะในการทำงานวิชาการ	47
4. นโยบายและการสนับสนุนจากผู้บริหาร	- ผู้บริหารไม่เห็นความสำคัญของวิชาชีพ - ขาดการสนับสนุนในการพัฒนาวิชาชีพ - นโยบายไม่เอื้อต่อความก้าวหน้า	46
5. ข้อจำกัดด้านตำแหน่งและการเลื่อนระดับ	- ตำแหน่งชำนาญการพิเศษมีน้อย - การเลื่อนระดับทำได้ยาก - ต้องรอตำแหน่งว่าง	41
6. การขาดแรงจูงใจและค่าตอบแทน	- ขาดแรงจูงใจในการพัฒนา	21
7. ขนาดและประเภทของโรงพยาบาล	- ข้อจำกัดของสถานที่ทำงาน	19
8. การขาดการสื่อสารและข้อมูล	- การประสานงานและสื่อสารที่ไม่มีประสิทธิภาพ	16
9. ปัญหาด้านความสัมพันธ์ในองค์กร	- ความขัดแย้งในองค์กร	13
รวม		333

จากตารางที่ 4 ปัจจัยหลักที่พบว่าเป็นอุปสรรคต่อความก้าวหน้าของวิชาชีพมากที่สุดคือ โครงสร้างและระบบการบริหารงาน ซึ่งมีจำนวนความถี่ 78 ครั้ง โดยมีปัจจัยย่อยที่สำคัญ ได้แก่ กรอบอัตรากำลังและตำแหน่งที่จำกัด การไม่แยกเป็นกลุ่มงานกายภาพบำบัด ระบบการประเมินผลงาน และข้อจำกัดในการเลื่อนตำแหน่ง ปัจจัยหลักอันดับสองคือ ภาระงานและการจัดการเวลา ซึ่งมีจำนวนความถี่ 52 ครั้ง โดยประกอบด้วยปัจจัยย่อย เช่น ปริมาณงานบริการ

ที่มาก การทำงานหลายบทบาท และไม่มีเวลาทำผลงานวิชาการ อุปสรรคอันดับสามคือ ความรู้และทักษะในการทำผลงานวิชาการ มีจำนวนความถี่ 47 ครั้ง ซึ่งได้แก่ ขาดความรู้ในการทำวิจัย ไม่เข้าใจกระบวนการเขียนผลงาน และขาดทักษะในการทำงานวิชาการ นอกจากนี้ ปัจจัยด้านนโยบายและการสนับสนุนจากผู้บริหาร รวมถึงข้อจำกัดด้านตำแหน่งและการเลื่อนระดับ ก็เป็นอุปสรรคสำคัญที่มีจำนวนความถี่ 46 และ 41 ครั้งตามลำดับ

วิจารณ์และข้อยุติ

ผลการศึกษานี้สะท้อนประเด็นสำคัญเกี่ยวกับการพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัด ดังนี้

1. ระดับความรู้ความเข้าใจและช่องว่างในการพัฒนา

คะแนนความรู้ความเข้าใจที่อยู่ในระดับปานกลางทั้งด้านโครงสร้างตำแหน่ง (3.12 ± 0.78) และด้านการจัดทำผลงานวิชาการ (2.83 ± 0.84) สะท้อนถึงช่องว่างในการพัฒนาวิชาชีพ สอดคล้องกับการศึกษาของ Brekelmans และคณะ⁽¹³⁾ ที่พบว่าการพัฒนาความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบความก้าวหน้าเป็นความท้าทายสำคัญของบุคลากรสุขภาพ

2. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับความรู้ความเข้าใจ

พบความสัมพันธ์ในระดับต่ำมากระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับระดับความรู้ความเข้าใจ สอดคล้องกับงานวิจัยของ Thompson และ Martinez⁽¹⁴⁾ ที่พบว่าความก้าวหน้าในวิชาชีพไม่ได้ขึ้นกับระยะเวลาการทำงานเพียงอย่างเดียว แต่ขึ้นกับปัจจัยอื่นๆ เช่น ระบบสนับสนุนโอกาสในการพัฒนา และการเข้าถึงข้อมูลที่น่าสนใจคือ การพบความสัมพันธ์เชิงลบระหว่างประสบการณ์การทำงานกับความรู้ความเข้าใจด้านคุณสมบัติเฉพาะและเส้นทางความก้าวหน้า ($r_s = -0.0991, p < 0.05$) สะท้อนว่าผู้ที่มีการประสบการณ์มากขึ้นอาจไม่ได้มีความเข้าใจในระบบที่ดีขึ้นเสมอไป เนื่องจากหลักเกณฑ์การประเมินมีการปรับเปลี่ยน อาจจะทำให้พนักงานกายภาพบำบัดที่มีประสบการณ์ด้านอายุงานไม่ได้อัปเดตอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับข้อค้นพบของ Halcomb และคณะ⁽⁵⁾ ที่ระบุว่าบุคลากรสุขภาพที่มีประสบการณ์มากมักเผชิญความท้าทายในการปรับตัวกับระบบการพัฒนาวิชาชีพที่เปลี่ยนแปลงไป

3. อุปสรรคและความท้าทายเชิงระบบ

อุปสรรคที่พบสะท้อนปัญหาเชิงโครงสร้างที่สอดคล้องกับการศึกษาของ Thompson และ Martinez⁽¹⁴⁾ ที่ชี้ให้

เห็นว่าระบบสาธารณสุขในหลายประเทศกำลังเผชิญความท้าทายในการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยเฉพาะการจัดสมดุลระหว่างภาระงานประจำกับการพัฒนาวิชาชีพ

การขาดความรู้และทักษะในการทำผลงานวิชาการเป็นหนึ่งในอุปสรรคสำคัญ สอดคล้องกับข้อเสนอของ Anderson และ Sullivan⁽¹⁵⁾ ที่เน้นความสำคัญของการพัฒนาระบบสนับสนุนทางวิชาการที่เข้มแข็ง ผ่านการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างสถานพยาบาลและสถาบันการศึกษา

ผลการศึกษานี้ชี้ให้เห็นความจำเป็นในการพัฒนาระบบสนับสนุนที่ครอบคลุมทั้งด้านโครงสร้างการบริหาร การจัดการภาระงาน และการพัฒนาทักษะวิชาการ สอดคล้องกับแนวคิดการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่องของ Brekelmans และคณะ⁽¹³⁾ ที่เน้นการบูรณาการการเรียนรู้เข้ากับการทำงานและการสร้างวัฒนธรรมการพัฒนาวิชาชีพในองค์กร

ข้อจำกัด

การศึกษานี้มีข้อจำกัดที่สำคัญสามประการ ประการแรก การเก็บข้อมูลผ่านแบบสอบถามออนไลน์อาจทำให้เกิดการเข้าถึงเฉพาะกลุ่มที่มีความคุ้นเคยกับเทคโนโลยี จึงอาจไม่สะท้อนมุมมองของนักกายภาพบำบัดในพื้นที่ห่างไกลหรือผู้ที่ไม่มีข้อจำกัดในการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ประการที่สอง การกระจายตัวของกลุ่มตัวอย่างที่ไม่สมดุล โดยเฉพาะในกลุ่มอายุน้อยกว่า 30 ปี (ร้อยละ 18.9) และมากกว่า 50 ปี (ร้อยละ 7.3) อาจส่งผลต่อการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ในกลุ่มดังกล่าว ประการที่สาม การที่เป็นการศึกษาภาคตัดขวางทำให้ไม่สามารถติดตามพัฒนาการของความรู้ความเข้าใจตามระยะเวลาการทำงานที่เพิ่มขึ้น

ข้อเสนอแนะ

1. เชิงนโยบาย

จากผลการศึกษาที่พบว่าความรู้ความเข้าใจด้าน

การจัดทำผลงานวิชาการมีคะแนนต่ำกว่าด้านโครงสร้าง ตำแหน่ง และมีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมากกับทุกปัจจัย สะท้อนความจำเป็นในการพัฒนานโยบายสนับสนุนที่เป็นรูปธรรม ดังนี้

ประการแรก การปรับโครงสร้างระบบการพัฒนาวิชาชีพ โดยจัดตั้งหน่วยสนับสนุนวิชาการระดับเขตสุขภาพ ที่มีผู้เชี่ยวชาญคอยให้คำปรึกษาและช่วยเหลือในการทำผลงานวิชาการ พร้อมทั้งสร้างระบบพี่เลี้ยง (mentoring system) ที่เชื่อมโยงนักกายภาพบำบัดรุ่นใหม่กับผู้มีประสบการณ์

ประการที่สอง การปฏิรูประบบการบริหารทรัพยากรบุคคล โดยกำหนดสัดส่วนเวลาที่ชัดเจนระหว่างงานบริการ และงานวิชาการ การจัดทำแผนพัฒนารายบุคคล และการสร้างแรงจูงใจผ่านระบบความก้าวหน้าที่หลากหลาย เช่น เส้นทางผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทาง (specialist track) ที่มีค่าตอบแทนและการยอมรับเทียบเท่าสายบริหาร

ประการที่สาม การพัฒนาระบบสารสนเทศสนับสนุนการทำผลงานวิชาการ ที่รวบรวมองค์ความรู้ ตัวอย่างผลงาน และแนวทางการเขียนที่ชัดเจน พร้อมทั้งสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในการพัฒนาทักษะการวิจัยและการเขียนผลงานวิชาการ

2. การวิจัยในอนาคต

ควรมุ่งเน้นการศึกษาเชิงคุณภาพเพื่อทำความเข้าใจเชิงลึกเกี่ยวกับปัจจัยแห่งความสำเร็จและอุปสรรคในการพัฒนาวิชาชีพ ควบคู่กับการศึกษาติดตามระยะยาวเพื่อประเมินผลของมาตรการสนับสนุนต่างๆ นอกจากนี้ ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างสถานพยาบาลภาครัฐและเอกชน เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีในการส่งเสริมความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัด

การพัฒนาความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัดเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน ทั้งผู้กำหนดนโยบาย ผู้บริหาร และนักกายภาพบำบัด โดยมีเป้าหมายสูงสุดคือการยกระดับคุณภาพการบริการและ

การพัฒนาวิชาชีพอย่างยั่งยืน

สรุป

การศึกษานี้ได้สะท้อนสถานการณ์ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความก้าวหน้าในวิชาชีพกายภาพบำบัดในระบบสาธารณสุขไทย โดยพบว่านักกายภาพบำบัดมีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลาง ทั้งด้านโครงสร้างตำแหน่ง (3.12 ± 0.78) และการจัดทำผลงานวิชาการ (2.83 ± 0.84) โดยปัจจัยส่วนบุคคลทั้งอายุ ประสบการณ์ การศึกษา และตำแหน่งงาน มีความสัมพันธ์ในระดับต่ำมากกับระดับความรู้ความเข้าใจ ขณะที่อุปสรรคสำคัญประกอบด้วย ปัญหาเชิงระบบทั้งด้านโครงสร้างการบริหาร ภาระงาน และการขาดความรู้และทักษะในการทำผลงานวิชาการ ผลการศึกษานี้นำไปสู่ข้อเสนอเชิงนโยบายที่สำคัญในการพัฒนาระบบสนับสนุนที่เข้มแข็ง การปรับสมดุลภาระงาน และการเสริมสร้างทักษะด้านวิชาการ ซึ่งจะเป็พื้นฐานสำคัญในการพัฒนาวิชาชีพกายภาพบำบัดอย่างยั่งยืน อันจะส่งผลต่อคุณภาพชีวิตการทำงานของบุคลากรและคุณภาพการบริการแก่ประชาชนในระยะยาว

กิตติกรรมประกาศ

คณะผู้วิจัยขอขอบคุณนักกายภาพบำบัดทุกท่านที่สละเวลาในการตอบแบบสอบถาม และขอขอบคุณสภากายภาพบำบัดที่ให้การสนับสนุนในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้

References

1. Ministry of Public Health. Strategic plan for health workforce 2020-2024. Nonthaburi: Ministry of Public Health; 2020. (in Thai)
2. Brekelmans G, Maassen S, Poell RF, Wijk K. Professional development in healthcare: a systematic review. Nurse Educ Today 2019;85:104258.
3. Office of the Civil Service Commission. Criteria and methods for evaluating individuals to be appointed to academic po-

- sitions. Nonthaburi: Office of the Civil Service Commission; 2021. (in Thai)
4. Maslow AH. Motivation and personality. 3rd ed. New York: Harper & Row; 1987.
 5. Halcomb E, Smyth E, McInnes S. Job satisfaction and career intentions of registered nurses in primary health care: an integrative review. *BMC Fam Pract* 2018;19(1):136.
 6. Yamane T. Statistics: an introductory analysis. 2nd ed. New York: Harper & Row; 1967.
 7. Division of Strategy and Planning, Office of the Permanent Secretary. Annual report on public health personnel 2023. Nonthaburi: Ministry of Public Health; 2023. (in Thai)
 8. Dessler G. Human resource management. 16th ed. London: Pearson; 2020.
 9. Bloom BS, Engelhart MD, Furst EJ, Hill WH, Krathwohl DR. Taxonomy of educational objectives. New York: David McKay; 1956.
 10. Anderson LW, Krathwohl DR. A taxonomy for learning, teaching, and assessing. New York: Longman; 2001.
 11. Best JW. Research in education. 3rd ed. Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall; 1977.
 12. Hinkle DE, William W, Stephen GJ. Applied statistics for the behavioral sciences. 4th ed. Boston: Houghton Mifflin; 1998.
 13. Brekelmans G, Poell RF, van Wijk K. Factors influencing continuing professional development: a systematic review. *Eur J Train Dev*. 2018;42(7/8):400-16.
 14. Thompson RJ, Martinez D. Career development in health-care: a mixed-methods study. *J Healthc Manag* 2023;68(2): 122-34.
 15. Anderson K, Sullivan B. Barriers to professional advancement in healthcare settings: a qualitative study. *Health Serv Manage Res* 2023;36(1):45-52.